

ком, аутор се враћа предмету широко разматраном у науци, али и даље релевантном и отвореном – генези жанра епске песме из тужбалице (указује на сличност у начину извођења, на присуство елемената култа мртвих – не само у тужбалицама већ и у финалним формулама јуначке епике, те на заједнички стих). На примеру певања Тешана Подруговића и његовог уобличења лика Марка Краљевића, Перић испитује говорну карактеризацију као битан, а недовољно разматран елеменат лика епског јунака. Отвара драгоцене увиде у видове идеализације и идеологизације јунака који имају познате историјске прототипове. Доприносом науци сматрамо и продубљену и слојевиту интерпретацију конкретних песама и ликова, као и особени дијалог који аутор успоставља са својим претходницима. Сем тога, ова књига посредно позива и шири круг читалаца на могуће читање и тумачење необичних јунака српске усмене епике у контексту глобалне опсесије херојима у филму, стрипу, компјутерским играма, сведочећи о неугаслој провокативности епске приче.

Др Љиљана ПЕШИКАН-ЉУШТАНОВИЋ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српску књижевност
joljilja@gmail.com

ДИОГЕНОВА ИСПОВЕСТ

Милован Данојлић, *Исјовесї на ѿрїу*, Српска књижевна задруга, Београд
2022

Код песника који су одавно прославили пола века стваралачког стажа, вишеструко потврђеног и слављеног, не броји се која је по реду нова збирка поезије, не истражује се нужно или бар не примарно, каквог је одјека имала у читалачкој јавности, нити ју је у овако формално ограниченим текстуалним пригодама могуће сагледати у односу на песников укупан опус, што би често биле прве асоцијације пера књижевне критике. *Таква* нова збирка својеврсни је и вишеструки књижевни догађај, како на плану даљег раслојавања песникове поетике тако и у актуелном књижевном животу нашег језика, јер нужно израђа и интригира питање какво идејно и естетско уживање у тексту она може да донесе, а да се тај епитет *нової* одржи не само са предзнаком временске одреднице него и нарочитог доприноса савременој поезији.

Милован Данојлић, српски песник и академик, објавивши песничку књигу *Исјовесї на ѿрїу* показује несагледиву снагу поезије да се (само)обнови и пронађе начин да се изнова повери и то, овог пута, на тргу,

месту које има древно семантичко поље, огледано најверније кроз окупљање и животну вреву где је могуће да пуштени глас одјекне и пронађе врле слушаоце. Међутим, речено и претпостављено увелико наводи да се уочи извесна парадоксална или пак оксиморонска атмосфера самог наслова Данојлићеве збирке. Ако се уважи значењска аура *šp̄ta*, она се на изванредан начин коси са природом *is̄p̄oves̄iti*. Колико је трг екстеран, окренут оном спољашњем, где је све изложено и транспарентно, толико исповест припада сфери унутрашњег, интерна је и интимна. На том трагу, *Is̄p̄oves̄it̄ na šp̄tu* може се читати као аутентичан омаж оним медијалним и граничним просторима – и у песнику самом, а и у нама, читаоцима, увелико увученим међу песничке слике рецентне збирке Милована Данојлића.

Ритмичност и римованост стихова, чему савремена поезија одавно одолева, носи призивак архаичног, готово романтичарског духа, који нас удаљава од погледа свикнутог на слободан стих и фрагментарну песничку мисао. Чини се да Данојлић ни не покушава да буде модеран него веран властитој лирској природи да, кад се већ исповеда, то учини на начин адекватан и подударан са личним песничким и језичким сензибилитетом. Овакво окретање себи, у форми дијалога са собом самим, Данојлић најављује већ првом песмом „Судски исказ” која, са тако повлашћеним и знаковитим местом у збирци, јасно указује да ће уследити процес самозагледања и самопропитивања, процес у ком је песник и судија и оптужени.

Посматрано у контексту читаве збирке, уочава се да је она обједињена око јединствене идеје. С обзиром на то да није подељена ни на какве циклусе или мање целине по некаквом критеријуму, она представља умешно осликавање амплитуда поменутог разговора песника са сопственим бићем, који као да је испеван и саопштен, тачније *is̄p̄oveš̄en* у једном даху. Песничке аутослике код Данојлића су, у најмању руку, двоструког карактера. С једне стране, читаоци прате генезу песничке свести и песничког заната којим ту исту свест песник увек изнова уме да преиспита и саопшти, док с друге, постоји и песничка савест, рекло би се, такође, двојаког карактера – и моралног и естетског. Зато, песник није случајно и судија, који и даље неуморно трага, како у једној песми Данојлић каже, као Диоген, с фењером, и за собом, човеком, и за собом, песником. У тој слици о себи он је помирљив, али и ироничан: „Ту сам где сам и то сам што сам, / Инокосан, себи несносан, / Крчим путеве кривудава / Спуштена носа, дигнуте главе, / И шта год о мени да говоре / Ја сам о себи мислим још горе...” („Са зрном соли”).

Данојлић је, сместивши свој песнички глас на трг, симболично напустио изолованост куле од слоноваче, те сишао међу људе, и то на ону тачку која подразумева њихово наглашено присуство. Опет, доминантно испливава утисак да упркос мноштву влада принцип песничке усамље-

ности, јер маса вазда има обезличен карактер и није осетљива на пригушен појединачан глас: „Гледалац не види ватру од дима / И све што речем дословно прима” („Са зрном соли”). Тако се песник нескривено окреће себи, макар анализи положаја тела у ноћи која се чини бескрајном, па постаје „Ноћна монодрама”, песма из четири дела. Данојлић језиком оживљава сваки нерв људског тела, стварајући његову особену песничку анатомију. На тај начин изражава општу nelaгодност у сусрету са одговорима на аутореферентну пустоловину, али је посредује духовито: „У постељи, ноћу, / Нађем се на мукама: / Куда ћу, како ћу, / Шта ћу са рукама?” („Мука са рукама”), или: „Потрбушке, на леђа, лево, десно, / Како год окренем, неподесно” („Исто то, само мало друкчије”, са јасном алузијом).

У *Исјовесџи на џрџу* песничку константу представља сагледавање апстрактних категорија кроз оно конкретно. Песника богатог стваралачког капитала, сведока великих промена и прелома током дугог животног пута, и даље интригирају, чак би се могло рећи импресионирају, феномени који се никада не могу у потпуности дознати, али се песничким језиком увек могу преиспитати. Данојлић речено узима као аксиом и прескаче опсервације о недоступности одређених категорија људској спознаји, те *време* разматра стиховима о зидном сату и фрижидеру, *сја-сење* кроз вакцину, а испуњеност људске *судбине* кроз бескрајни списак „узалудних занимања”, чиме релативизује „велике наративе” и покушава да о универзалном људском искуству пева кроз слике присутног, доступног, видљивог.

Исповеда Данојлић поред личне и ону колективну муку. Открива нам да наталожено искуство каткад ничему не подучава, изражавајући страх и језу пред арогантно самодовољним карактером друштва које памти у укупној његовој метаморфози, од „братства, јединства” до „локве крви”. Последња песма збирке *Исјовесџи на џрџу*, „Речи за спомен-плочу”, сентиментално, али с хумористичном завршницом, заокружује скицу Данојлићевог сукоба са собом, песничког и етичког, у стиховима који и у свом наслову саопштавају свршетак исповести: „Ал’ од самосажаљивости много је теже / У туђој препознати своју муку”. Она је безмало дидактичног карактера, што призива уважавање чињенице да је управо зато, због свог непосредног, понекад прекорног, али уједно нежног и благог тона, Данојлић до данас посебно *близак* читаоцима, који га осећају као неког свог.

Мср Милица СОФИНКИЋ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српску књижевност
Докторске студије
sofinkicmilica@gmail.com